

گفت‌وگو با مهدی امین‌زاده باغدار و ضباط پسته در استان خراسان رضوی

بازخوانی ضبط پسته در خراسان

(قسمت اول)

مصاحبه‌کننده: محمدعلی انجم‌شعاع

به زعم بسیاری با اُفت شدید تولید پسته در استان کرمان طی سال‌های اخیر، استان خراسان بزرگ پرچم‌دار تولید پسته در کشور است و نقش چشمگیری در روشن نگه‌داشتن چراغ تولید پستهٔ ایران دارد. بخش‌های تولید، ضبط و خرید و فروش پسته در این استان در حال رشد هستند و توجه فعالین پسته کشور را به‌خود جلب کرده‌اند. اگرچه شیوه ضبط پسته در این منطقه نسبت به همتایان کرمانی خود تفاوت‌هایی داشته، اما تحولات زیادی را نیز پشت سر نهاده‌است. برای آشنایی با وضعیت ضبط و تولید پسته در شهرستان بردسکن استان خراسان رضوی سراغ مهدی امین‌زاده از باغداران و ضباطان این منطقه رفتیم تا با جزئیات این موضوع بیشتر آشنا شویم. این گفت‌وگو در دو بخش ضبط و تولید پسته تهیه شده‌است که قسمت اول آن در این شماره و قسمت بعدی در ماهنامه آذرماه دنیای پسته منتشر خواهدشد.

آقای امین‌زاده! لطفاً از سابقه فعالیت‌تان در زمینه پسته بگویید.

پدرم در زمینه کشاورزی و به‌خصوص باغداری پسته فعالیت داشتند و خانواده ما در کار پسته سابقه پنجاه ساله دارد. من در سال ۱۳۶۳ برای ادامه تحصیلات دانشگاهی از قائن خارج شدم و پس از اتمام تحصیلات برای مدتی در کارهای صنعتی و اداری مشغول به فعالیت شدم. و از سال ۱۳۸۰ در بازار تهران وارد کار تجارت پسته شدم. سپس، در سال ۱۳۸۶ مجموعه ضبط پسته‌ای را در بردسکن تأسیس نمودم. این مجموعه پس از چند مرحله توسعه به وضعیت امروز رسیده‌است.

آیا تا قبل از احداث مجموعه شما، در منطقه بردسکن کارگاه ضبط پسته وجودنداشت؟

در آن سال‌ها کیفیت فرآوری پسته در منطقه بسیار ضعیف بود و بیشتر ضبط‌ها به‌صورت کارگاهی بودند و کیفیت پسته‌ای که ضبط می‌کردند بسیار پایین بود؛ در حدی که در بازار تهران پسته این منطقه خراسان به پسته کاشمری معروف شده‌بود. وقتی می‌پرسیدیم که فرق پسته کاشمری با پسته رفسنجان چیست؟ می‌گفتند پسته کاشمری درهم و مخلوط است و از نظر رویت هم خیلی خوب نیست و پوست پسته بدرنگ و کثیف است؛ به‌دلیل ضعف فرآوری پسته.

احداث این مجموعه را از سال ۱۳۸۶ شروع کردیم و تلاش مجموعه ما در راستای بهبود کیفیت ضبط پسته و استفاده از بهترین دستگاه‌های ضبط بوده‌است. به‌نوعی مجموعه ما به‌عنوان شاخص مورد توجه همکاران قرار گرفت تا اینکه بعداز چند سال با احداث مجموعه‌های جدید توسط همکاران در منطقه، کیفیت پسته منطقه به‌حدی رسید که دیگر نمی‌گفتند پسته کاشمری بی‌کیفیت است، بلکه پسته منطقه کاشمر را هم به خاطر اونس و هم رنگ و کیفیت آن، گران‌تر از پسته منطقه رفسنجان می‌خریدند. پسته همان پسته بود، اما چون ضبط‌ها پیشرفته‌تر شده بودند کیفیت پسته هم بالاتر رفته‌بود.

پسته‌هایی که در این مجموعه‌های جدید ضبط می‌شد در مقایسه با پسته‌هایی که کشاورز خودش با ضبط خانگی آماده می‌کرد، خوش‌رنگ‌تر بود؛ چرا که در ضبط خانگی پسته با مقدار آب کمی ضبط می‌شود، لذا کیفیت پسته به آن شفافیت و خوش‌رنگی که در ترمینال با آن‌همه آب ضبط می‌شد در نمی‌آمد.

طبق فرمایش‌تان شما اهل قائن هستید، چه شد که بردسکن را برای احداث مجموعه انتخاب کردید؟

بردسکن یکی از شهرستان‌های بزرگ تولید پسته در خراسان رضوی است؛ یعنی دومین شهر استان خراسان رضوی، هم از نظر سطح زیرکشت و هم از نظر تخصصی کار کردن کشاورزان و تجار شهرستان روی پسته، بردسکن است. و هم از نظر موقعیت جغرافیایی، بردسکن به سبزوار، نیشابور، فیض آباد و بجستان نزدیک است و اگر دقت کنید دقیقاً یک حالت مرکزیت دارد.

با بررسی‌هایی که من در ابتدا انجام دادم

این منطقه را انتخاب کردم؛ هم به‌خاطر کیفیت و حجم تولید پسته در شهرستان و هم به‌خاطر موقعیت جغرافیایی‌اش اینجا منطقهٔ منتخب من بود.
بردسکن در استان خراسان حالت بورس پسته دارد. در خراسان دو شهر بورس پسته هستند؛ یکی فیض آباد و دیگری بردسکن است. فیض آباد به‌واسطه نوع پسته منطقه که سفید پسته است از دو منظر تَرفروشی و پسته خشک بورس می‌باشد، درحالی‌که در بردسکن به‌دلیل اینکه رقم غالب فندقی است، که برای تَرفروشی مناسب نیست و تنها به‌صورت پسته خشک عرضه می‌شود.

آیا میزان برداشت محصول پسته رقم فندقی قابل قبول است؟
بله؛ برداشت‌هایشان در حد ایده‌ال است. البته نسبت به سال‌های قبل کمتر شده، اما در کل کشاورزان شهرستان نسبت به سایر شهرستان‌های استان تخصصی‌تر عمل می‌کنند.

آیا به‌دنبال واریته جدیدی نرفتند و همه پیوندها فندقی است؟
روی فندقی تعصب خاصی دارند. شاید جدیداً بخواهند تغییر رقم بدهند. ولی باغدارانی هم که ارقام دیگر را پیوند زده‌اند، می‌گویند اینجا فندقی بهتر جواب می‌دهد. اگرچه الان نسبت به چند سال پیش اونس پسته‌ها بالاتر رفته و پسته‌ها ریزتر شده‌اند، شاید همین عامل باعث شود کشاورزان به‌سمت تغییر رقم حرکت کنند.

آیا رقم پسته کشیده از مناطق دیگر خراسان به بردسکن وارد نمی‌شود؟
بله؛ در حد خیلی کم وارد می‌شود، اما می‌توانیم بگوییم عمدهٔ بار رقم فندقی است، بعد کله‌قوچی و تا حدی احمد آقایی.

پسته رقم کله‌قوچی متعلق به خود بردسکن است یا از جایی وارد می‌شود؟
در بردسکن خیلی کم، شاید حدود ۱۰ درصد پسته رقم کله‌قوچی وجود داشته‌باشد. بیشتر بازاریان پسته کله‌قوچی را از سبزوار خریداری می‌کنند.

> در بردسکن به‌دلیل اینکه رقم غالب فندقی است، که برای تَرفروشی مناسب نیست، تنها به‌صورت پسته خشک عرضه می‌شود

> کار صنعتی تولید خط پسته هم در بردسکن شروع شده‌است و درحال‌حاضر در بردسکن سازنده دستگاه هم داریم. اینها قبلاً نمایندگی شرکت‌های کرمان و رفسنجان را داشتند، ولی الان خودشان تا حدودی تولید می‌کنند

این پسته‌ها در سبزوار ضبط می‌شوند یا به بردسکن می‌آیند؟
تا حدود سال ۱۳۹۵ شهرستان سبزوار واحد ضبط مناسبی نداشت و حجم زیادی از پسته منطقه سبزوار جهت فراوری به بردسکن می‌آمد. البته امروزه با احداث واحدهای فراوری جدید در سبزوار حدود ۷۰ درصد در سبزوار فراوری می‌شود.

یعنی پسته خشک به بردسکن وارد می‌شود؟
بله؛ چون از نظر معاملات پسته، بردسکن مرکزیت دارد.

بیشترین واردات پسته به بردسکن از سبزوار است یا جای دیگر؟
بیشترین حجم پسته کله‌قوچی از سبزوار به بردسکن وارد می‌شود و بقیه ارقام از شهرستان‌های گناباد، بجستان و فردوس تأمین می‌شود.

آیا بعد از مجموعه شما، ترمینال ضبط پسته دیگری هم احداث شد ؟
بله؛ بعداز سال ۱۳۸۶ ترمینال‌های ضبط پسته زیادی احداث شد که می‌توانم بگوییم ما برای بقیه الگو بوده‌ایم و بحمدالله تا امروز هم هستیم.

کیفیت فرآوری آن مجموعه‌ها هم خوب است؟
بله؛ آنها هم پی برده‌اند که بازار کیفیت خوب را می‌پسندد. بازار حاضر است هزینه این کیفیت را پرداخت کند.

آیا در بردسکن دستگاه‌های ضبط پسته هم تولید می‌شود؟
بله؛ کار صنعتی تولید خط پسته هم در بردسکن شروع شده‌است و درحال‌حاضر در بردسکن سازنده دستگاه هم داریم. اینها قبلاً نمایندگی شرکت‌های کرمان و رفسنجان را داشتند، ولی الان خودشان تا حدودی تولید می‌کنند.

برای فرآوری پستهٔ تَر را می‌خرید یا خدمات ضبط هم ارائه می‌دهید؟
تا سال قبل ما صرفاً پسته تَر را می‌خریدیم و فرآوری می‌کردیم. ولی اخیراً یک مجموعه دیگری کنار مجموعه خودمان احداث کرده‌ایم که برای مالکانی که تمایل به فروش پسته تَر خودشان ندارند، پسته را به‌صورت امانی ضبط کنیم.

من در برخی ترمینال‌ها دیدم که پسته‌ها لک دارند؛ گفتند اینها از راه دور می‌آید و در این فاصله کوبیده یا لگد می‌شوند. فکر می‌کنید برای این کار چه راه‌حلی باشد ؟
بعضی از کشاورزان فکر می‌کنند که تأخیر در برداشت پسته باعث جوابدهی بهتر پسته ازنظر وزنی می‌شود که شاید تاحدودی درست باشد، ولی از کیفیت پسته بعد از فرآوری غافل هستند که شاید از نظر کشاورز خیلی مهم نباشد، درحالی‌که در قیمت پسته تأثیرگذار است. به‌نظرم برداشت به‌موقع پسته و حمل سریع تا ضبط بهترین راه‌حل این معضل خواهدبود.

آیا شما پسته‌های دارای لک را با قیمت کمتری می‌خرید به‌نحوی که کشاورز بفهمد علت کم شدن قیمت آن چیست؟
مسلماً در قیمت خرید پسته تأثیرگذار است؛ البته باید بگویم که بخش عمده‌ای از پسته‌کاران متوجه تأثیر مستقیم ضبط و فرآوری بر قیمت شده‌اند.

بهتر نیست یک روش کار یا دستورالعمل به باغداران اعلام شود؟ چون برخی از کشاورزان علی‌رغم احداث ترمینال‌های خوب صرفاً به جهت عدم رعایت نکات بارگیری متضرر می‌شوند. مگر کرایه یک ماشین از سبزوار تا اینجا چقدر است؟!
حتماً فرهنگ‌سازی در زمینه برداشت، حمل و ضبط پسته تأثیر مستقیم و مثبتی بر کیفیت پسته و در نهایت درآمد کشاورزان دارد. البته ما به سهم خود اقداماتی در این زمینه انجام داده‌ایم و انتظار است که ادارات ذیربط و دست‌اندرکاران صنعت پسته در این خصوص با کشاورزان همکاری بیشتری داشته‌باشند.